

KONTROLA TRŽIŠTA GORIVA U SRBIJI

ZNANJEM PROTIV MALVERZACIJA

Sastavni deo programa kojima se u Srbiji kontroliše promet naftnih derivata je i redovna obuka tržišnih inspektora. Koje tehničke novine su predstavljene tokom ovogodišnjeg seminara? Kakvi su dosadašnji rezultati programa markiranja i monitoringa kvaliteta goriva

Markiranje i monitoring kvaliteta goriva koriste savremenu tehniku koja zahteva dobru obučenost svih zaduženih za kontrolu goriva na našem tržištu. Zato tržišni inspektori uključeni u ove programe svako godine idu na obuku, kako bi saznali novosti, razmenili iskustva i upoznali se sa rezultatima ostvarenim u proteklih godinu dana. Ovogodišnja obuka organizovana je krajem septembra, a osim grupe od dvadeset tržišnih inspektora, u njoj su prisustvovali predstavnici ministarstava trgovine i energetike jer su ona neposredno nadležna za kontrolu i praćenje programa. Obuku je pratila i ekipa revije SAT Plus, tako da smo u prilici da pronesemo aktuelne informacije o programima koji u Srbiji čine osnove kontrole tržišta naftnih derivata.

Iskustva iz Srbije i sveta

Dvuelični deo seminara posvećen je dosadašnjim rezultatima programa markiranja. Predstavnici kompanije SGS prikazali su podatke dobijene iz programa Sonack, napravljenog upravo za prikupljanje i analizu rezultata i drugih informacija u vezi sa markiranjem goriva. U njega se unose sve informacije o obeležavanju goriva i kontrolama, koje on obrađuje i daje raz-

ličite statističke podatke. Tako se iz njih vidi da je od početka kontrole u avgustu 2014. godine do sada prosečno prisustvo markera u više od 14.230 uzoraka, čime je utvrđeno da li je to gorivo na tržište došlo na legalan način. Od samog broja kontrola važnije je to što, već dugo vreme, manje od jedan odsto kontrolisanog goriva sa benzinskih pumpi nema propisanu koncentraciju markera. Tokom diskusije, predstavnici tržišne inspekcije su objasnili da se sada na gorivo bez markera nalazi preventivno pri kontroli goriva koje policija zapleni od šverca, dok ga na pumpama praktično nema.

Predavači kompanije Autentiks govorili su o svojim iskustvima i rezultatima sa različitim kontinentalima. Ova kompanija koja proizvodi markere, specijalne supstance za obeležavanje, i uređaje za njihovo otkrivanje u gorivu, preko 20 godina je širom sveta angažovana na sprečavanju malverzacija sa gorivom. Testirano je uključeno u 12 programa koje vode državni organi i šest koje sprovode velike naftne kompanije, kao što su Šel i Sevron.

Unapređeni uređaji

Najveći deo obuke posvećen je korišćenju uređaja za kontrolu goriva, a naro-

MARKIRANJE ŠIROM SVETA

Srbija je prva država u Evropi koja markiranjem kontroliše tržište goriva. Više evropskih zemalja prati naša iskustva i razmatra uvođenje istog ili sličnog programa.

Programi slični kao u Srbiji trenutno se sprovode u 12 zemalja širom sveta.

čito novim tehničkim detaljima. Naime, detektor koji se koristi na pumpama i skladištima za utvrđivanje nivoa markera u benzini i dizelu je unapređen, tako da obezbeđuje dodatnu sigurnost celog programa i pojednostavljuje analizu

podataka. Jedna od glavnih novina je da se na početku rada u uređaj upisuje i koji inspektor vodi kontrolu, i on pritom mora da unese svoju šifru. Taj podatak, kao i naziv pumpe, vreme, rezultati kontrole i ime tehničara koji je rukovao uređajem ostaju zabeleženi u uređaju i promose u o zbirnu bazu podataka.

Još jedna važna novost je da je uređaj za proveru prisustva markera u tečnom naftnom gasu usavršen tako da se sada povezuje sa tablet računarom i na njemu daje potpunije i preglednije rezultate.

Osim prodavanja, učesnici obuke su videli i demonstraciju rada uređaja u realnim uslovima, na jednoj benzinskoj pumpi, gde su i sami rukovali detektorom.

Laboratorija kontroliše kvalitet

Monitoring kvaliteta goriva bio je još jedna važna tema na obuci. Od kada je on pre deset meseci počeo, tržišni inspektori su sa benzinskih pumpi uzeli preko 3.000 uzoraka i poslali ih na analizu u specijalizovanu laboratoriju kompanije SGS. U njoj se za svaki uzorak proverava da li ispunjava ključne parametre kvaliteta. Učesnici obuke su i posetili laboratoriju i videli kako se na preko 15 mernih aparatura obavljaju analize sastava i osobina benzina i dizela, kao i kako se forenzički utvrđuje nivo markera u tečnom naftnom gasu.

Sve tehničke novine koje su prikazane na obuci će vrlo brzo biti primenjene u svakodnevnom radu inspektora, unapređujući tako programe koji su već pokazali da od malverzacija sa gorivom efikasno štite i vlasnike automobila i državu. ■ S.P.

DOSADAŠNJI REZULTATI PROGRAMA MARKIRANJA

Mesečno se širom Srbije prisustvo markera proveriti na oko 190 benzinskih pumpi.

Od ukupno 4.701 uzorka goriva, koliko je provereno od početka ove godine, na benzinskim pumpama je svega pet imalo negativan rezultat.

SAVREMENI UREDAJI

Terenški detektor omogućava da se sve gorivo na jednoj pumpi, na licu mesta proveriti za svega tridesetak minuta.

Svi podaci o kontrolama čuvaju se i obrađuju u elektronskoj bazi koja koristi posebno napravljen program.

KVALITET POD LUPOM

Svakog meseca u laboratoriji se proveriti kvalitet 380 do 420 uzoraka goriva.

Laboratorija je osposobljena i akreditovana za pružanje usluge monitoringa kvaliteta goriva. I jedna od retkih u Srbiji koja ima motore za određivanje oktanskog broja kod benzina i cetanskog broja kod evro dizela.

Šta je markiranje

Markiranje je program koji već više od dve godine obezbeđuje da gorivo na benzinske pumpe dolazi regularnim kanalima. Zasnovan je na tome da se sve gorivo koje legalno stiže na tržište, odmah nakon uvoza ili isporuke iz rafinerije obeležava dodevanjem specijalne supstance, odnosno markera. Ako inspekcija kasnije utvrdi da gorivo na pumpi nema propisanu koncentraciju markera, to je znak da ono nije nabavljeno na regularan način. Takvo gorivo se povlači iz prodaje, a protiv prodavca se pokreće postupak kažnjavanja.

Prodavcima koji prodaju gorivo koje nema zadovoljavajući kvalitet ili nivo markera prati novčana kazna od milion i po do tri miliona dinara i zabrana rada od šest meseci do tri godine

Šta je monitoring kvaliteta

Programom monitoringa kvaliteta se planski i masovno proverava da li gorivo ima propisane osobine. Dok je ranije inspekcija tek povremeno proveravala kvalitet goriva, sada svakodnevno uzima uzorke i šalje ih u laboratoriju koja je formirana upravo za potrebe monitoringa kvaliteta. Propisani monitoring kvaliteta je određeno da svake godine mora da se proveriti oko 4.000 uzoraka goriva. Ako pri analizi gorivo samo po jednoj osobini ne zadovoljava propisane granice, smatra se da nema zadovoljavajući kvalitet.